



ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգազինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԻՍԻԿ: Ամսական բաժնորգազինն է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ: Նամակ կամ գրամ զրկել այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN  
Directeur du Journal Armenia  
MARSEILLE (France)

Լ. Ա. ՏԱՐԻ

Թիւ 18

1915 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 ԴՆ.

(2.8. 1915 Նոյեմբեր 18)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համապատասխան և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները:  
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:  
Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդղիմ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդղիմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե  
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”  
Լ. Ա. ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

(1915 ՕԴՈՍՏՈՍ — 1916 ՈՒՆԻՍ)

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգազինն է 20 ֆրանգ (4 տուար ամերիկեան կամ 7 ռուբլ և 50 կպի. ռուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեայ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի, ուր կը զրկուի կէս բաժնորգազինով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանգ բաժնորգազինով: Կարելի է բաժնորգազինի նաեւ քանի՜ ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ (40 սէնդ = 75 կպի.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ «Արմենիայի Օժանդակ» արձանագրութեամբ են մեր հրատարակած Օժանդակութեան կանոնադրին համեմատ, իրաւունք կը նենան Որակնիւս ստանալու, քանի՜ անձի համար որ ուզեն իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և կէս բաժնորգազինով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆրանգով կարելի է նաեւ Օժանդակի նշանակած բաժնորգի հասցէին ուղղակի զրկել թերթը, 12½ ֆր. (2½ տլր.) բաժնորգազինով:

Մ. ՓՈՐՓՈՐԴԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Փր. սնդմ.
Ս. Հայ դիւցազնունի մը Բ. տպագր.	40
Բ. — Է. (Սպասած)	
Ը. Թիւրքիայի Հայերն եւ իրենց զրադիւնքը (Գրեց Մ. Աւետիսեան)	50
Թ. «Արմենիայ»-ի յաշարար (Ա. տարի)	1,40
Ժ. Վրկմ	20
ԺԱ. Թոմաս Բազարեան	20
ԺԲ. Նմայրներ Մ. Փորթուգալեան զրամ ոտանաւորներէն	15
Ժ. Մի պուկար հայրենասիր (Պաշկարիտի Բեղափոխութեան ծագման պատմութիւնը)	1,40
ԺԳ. Մի գաղբիք	20
Մարտէյէն գուրս զրկուած փոստի ծախքը վարուի հրատարակողէն:	

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայաստան եւ Հայերը. — Տ. Կապուճ վալանի նամակը Տ. Մ. Կիւմուշեանի ուղղուած. — Նամակ Ռուսիայէն (Երեւան). — Նամակ Անգլիայէն (Լոնտոն). — Նամակ Կիպրոսէն (Նիկոսիա). — Ռուսերէն լրագրի պատերազմը եւ Հայերը. — Ռուս զօրքանակը Թիւրքաստանի մէջ. — Թիւրքական լուրեր. — Գաշնակցիները պատերազմական յանձնախումբը. — Ընդծովացիներ Միջերկրականի մէջ. — Տ. Տրնի Գօշէն Բունաստանի մէջ. — Պատերազմական լուրեր. — Պարսկաստան. — Նամակաւորութիւն. — Ծանուցումներ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Le Sémaphore de Marseille օրակերթի լույս. 22ի Թուլին մէջ սոյն վերնագրի տակ կը տեսնենք հետեւեալ յօդուածը, տողագրուած իր աշխատակից Տ. Կապուճ վալանէ, գրագիտութեան տոգղէօրէ (docteur ès-lettres, որ միանգամայն էքսի Լիւիի հանրաճանօմ քրօֆէսէօրներէ մին է):

Հայաստանը պիտի վերակազմուի՝ և Հայերը պիտի կրնան վերստին մտնել իրենց վերադնուած հայրենիքը: Այսօր այս երկիրը գերմանական յանկուածութիւններէ առարկան է և իւր ժողովուրդը կը հալածուի բնաջնջման կատաղութեամբ մը: Այն երկրի բաղդը որ նախնական մարդկութեան երեւակայութեանը մէջ Եդեմովայր ճանչցուած էր, այն երկրի կայսրութիւնը որի նախնին թագաւորութիւնը կիշխէր կասպից ծովէն մինչև հին Եդիպրոսեան Պոնտոսը, կախում ունի այժմ ճակատամարտներէ վճռէն և զիւանադէտներէ ի ապագայ կարգադրութիւններէն:

Ինչ պատճառներ կան բացատրելու համար գիշարիչ կայսրութիւնների կատաղութիւնը և իրենց մեղսակցութիւնը Օսմանեան հարածոյ կայսրութեան որ Աստուգերմաններին հետ միացած է այս բանի մէջ:

Միւսիւրման Թիւրքիին համար Հալլ քրիստոնեայ շուն է, և կրօնի պատրուակին տակ՝ իրմէ աւելի ճարպիկ ցեղի մը կը պատկանի: Կը վախնան անկէ, կը նախանձին, կը խոնարհեցնեն, կը շահագործեն ոչնչացնելու համար զինք: Որովհետեւ

Հայը իր սուր խելքով, իր անսասան կամքով, իր անխնայ գործունէութեամբ, իր կատարած ծառայութիւնների կարեւորութեամբ, այս խայտառղէտ և խախուտ պետութեան մէջ կը ներկայացնէ աղքատութիւն մը որ օժտուած է ուժեղ ինքնուրոյնութեամբ մը և կարող է հաստատել հզօր անհատականութիւն մը: ան զիրք գրաւած է վաճառականութեան մէջ, դրամական գործերի մէջ, ազատ արուեստների մէջ և կը յառաջանայ դէպի կարողութիւն: Այս մրցումէն է որ կը վախնայ Օսմանցին բազմաթիւ տարիներէ ի վեր, Հայկական վտանգը անտարաժէշ էրեն աւելի ծանր երեցած է այն օրէն ի վեր երբ պաշտանեան վտանգի սպառնալիքին տակ զգացած է ինքզինք:

Իր բռնաւոր տիրապետութեան երկու հակառակորդներին մէջտեղը բռնուած, մէկը Արեւելքի և միւսը Արեւմուտքի կողմը, դարձած ինկած է ամենէն տկարին և ամենէն տեղի առանձին մնացածին վրայ: Հային դէմ շղթայադրւած է Թիւրքը իր մոլորիկ կատաղութիւնը: Երգրումի փողոցներէ մին կը յաւերժացնէ Տեւոնմենների արժանի բարեկամ այս բարբարոսների խժդժութեան մէկ յիշատակը, ան կը կոչուի Կիւմուշ վալան (Ահաւատները խեղդող) փողոց: Հայաստանը, Սեբասիան, Պէլիդիլը, իրար հետ աղղակցելու արժանաւոր մարդադազաններէ ոտնակոխ եղած, մարտիրոսներն են այն հաւատքին որ կը միացնէ Գաշնակցիները սեղմ եղբայրութեան մը մէջ, որ ժողովուրդների ազատութեան հաւատքն է: Այն դաշտերը ուր անց գիւցադները կիշխան, վրէժի և հատուցման աղաղակ մը կը բարձրացնեն:

Ներքին խռովութիւններ խաղաղեցնելու մասհողութեամբ չէ, դաւադան դաւաճների տենչանքներէն անհանգիստ եղող Երիտասարդ Թիւրքիան մը կազմակերպութեան գործին աշխատակցելու համար չէ երբեք, որ Աստուգերմանները, կամ աւելի ճիշդն ըսելու համար, Գերմանները կը միջամտեն այս հայկա-

կան ճգնաժամին: Գերմանը իր շահը միայն կը փնտռէ: Ինչ է իր շահը այս պարագային մէջ, Հայաստանը երկրագործական և հանքային երկիր մ'է, իր հովիտները բարեբեր են: Իր խորքին մէջ անբարեխառնութիւնների դէմ լեռներով պաշտպանւած լինելով, կարողութէ հացաբոյսեր, երկիրը յարմար է թիւնի և բամպակի մշակութեան, Ներքնահողը կը պարունակէ երկաթի, պղնձի, կապարի կարեւոր հանքեր, մարմարի քարահատքեր, դառնիկի միւրանցներ, ալուճակի խաւիւր: Բայց այդ հարստութիւնները կը մնան անշահագործուած: Գանցանք տեղացիին չէ: Հայը տշխատակէ կը սիրէ մանաւանդ դաշտային տշխատանքները, բայց անգիտութեան մէջ թողուած է, հարստահարուած է կառավարութեան կողմէ խիստ հետադուր թիւններով և զրաւումներով: Վատած է և միայն իր ստիպողական պէտքին չափ կը մշակէ, կապրի իր գաշտերի և իր հօտերի արդիւնքով միայն: Կերթայ քանի մը ամիս մօտակայ քաղաքներ քիչ մը դրամ հաւաքելու համար, յետոյ կը վերադառնայ Հայրենի օճախը իրեն համար անհրաժեշտ պիտոյքներով որոնք հայթայթած կը լինի չուկաներէն և չկրնար իր տան մէջ շինել տալ: ապա թէ ոչ, կը գաղթէ: Այս երկրի մէջ, որ անցեալ դարի սկիզբը 5 միլիոն բնակիչ ունէր մինչ այժմ երկու միլիոն միայն, Գերմանները կը տեսնեն իրենց համար բազմամարդ գաղթներու յարմար գաղթավայր մը իբրեւ Միջագետքի երկարած գոմը:

Միայն պետական կալուածների շահագործումների վրայ կը դնեն իրենց յոյսը: Եւստ սահմանափակ շահ մը պիտի լինէր այդ անոնք աւելի ընդարձակ տեսութիւններ ունեն: Արագային մէջ, բազմաժին Սլամանցիներով գերմանացած Հայաստանը պիտի լինի սպառնումի չուկայ մը, իրենց ձեռք անցած և իրենց յարած յաճախող մը երկուր տարիների համար, որքան որ տեւ հողագործական երկիր մը լինելու մասնաւորապէս: Այդ պիտի լինի թիւրք հրադարակի ընդարձակումը ուր ի-







արարքն մոյեռանդական պայթումի  
բնաւորութիւն ունենայէ հետու է ու  
կը վերադրուի գերմանական ներ-  
շնչման տակ գործող թիւրք խառ-  
նակրօններու մարմինի մը, այդ արար-  
քն ունի նաև քրիստոնեայներու  
ղէմատելութեան բնոյթ մը որ տեղա-  
յին մոյեռանդութենէ յառաջ կու-  
գայ. եթէ ոչ, ինչպէս բացատրել  
բնի իսլամացումները, բազմակին-  
ներու կողմէ բռնի կնառութիւննե-  
րը, հայ կեալութիւններու ստաց-  
ւածքի և մինչև անգամ իրենց  
հազած հանգերձներու յափշտակու-  
թիւնները և հազարիօն ուրիշ եղեռ-  
ներն և տմարդի անգթութիւնները  
գորս ոչ Սուհամմէար, ոչ իւր յօրի-  
նամ Ղուրանը շերիֆը և իւր յաջորդ-  
ներէն ոչ մէկը կարգարացնեն, ոչ  
ալ մարդկային ուէ կրօնք և փիլի-  
սոփայութիւն: Եւ միայն Հայերը չեն  
որ Թիւրքերէն կը հալածուին և  
փախչելու կարողները կը փախչին,  
այլ այն Ասորիները որոնց լեզուն  
Քրիստոսի լեզուն լինելուն և իրենց  
Ս. Գրոց թարգմանութիւնը ամե-  
նահին թարգմանութիւնը լինելուն  
համար, իրենց թախանձանաց ի  
պատասխան՝ «Քանգըրպըրի Ա.ք.  
եպիսկոպոսին առաքելութիւնը» ա-  
նունով իրենց կրօնական գիրքերը  
կը տպուէին և իրենց լաւ կերպով  
խնամուած ուսմունք կը տրուէին:  
Այսօր Հայերը և Ասորիները կը  
ջարդուին, վաղը կ'արգը կուգայ  
Ֆրանսերուն և Սուրիացիներուն եթէ  
առ այժմ ասոնք մէկդի թողուած են:

Հոյեմբեր 15 երկուշաբթի օրուն  
 Լանտնի մեծ թերթերը տեսութիւն  
 մը ընելով Mr. Arnold Toynbeeի  
 (Սկոթլանթացի) հրատարակած գըր  
 քին վրայ օրհասոյ գէմ գործադրուած  
 խմբում թեանց մինչև ցարդ ստաց  
 ւած մանրամասնութիւնները կը պա  
 րտեալէ, աչքի զարնոյ կտորներ  
 անկէ առնելով հրատարակեցին. ու  
 մանք խմբագրականներ հսգրեցին  
 իսկ բրիտանական կառավարութիւ  
 նը այս խմբում թեանց մասին իւր  
 արտաքին գործոց նախարար Սըր  
 Էտուարտ Կրէյի բերնով հսկեմքե  
 րի սկիզբները Հասարակաց խորհրդ  
 դարանին մէջ այսպէս յայտարարեց.  
 There can be throughout the country  
 but one feeling of horror and indignation  
 (Ամբողջ երկրին մէջ զարհուրանքի  
 և ցասումի իրահամուռ զգացում մը  
 միայն կրնայ ըլլալ):

Արդ՝ նախք թէ երէկի (նոյ.16ի)  
Daily Graphic (Տէլի Կրագֆիք) պատ-  
կերադարդ օրաթերթը Սուլթանին  
թիւրք թարգմէնթին ձէջ արտասա-  
նած ճառին առթով ինչ կը գրէ.

## Սուղ Թանին Տնորքը

\* թիւը բարձրէն՝ բացման առթիւ  
 իւր արտասանած հառէն դատելով՝ Սուլ-  
 թանը իւր գերմանացի վարժապետներուն  
 ընդունակ աշակերտ մը դարձած է։ Այն

ամբարտաւանութիւնը, այն ստախոսութիւնը եւ նոյն իսկ այն հայհոյութիւնը որ աշխարհը Պերլ ինէն սպասելու սովոր եղաւ, հիմայ Կ-պօլէն արծազանգ կունենայ: Եւ այս այնպիսի ատեն մը երբ իւրաքանչիւր քաղաքակրթեալ ազգ Հայոց վրայ գործադրուած խժոժութիւններու մասին Mr. Arnold Toynbee ըրած յայտնութիւններուն հետեւանօք անկարագրելի սոսկում եւ գարշանք կզգայ: Արդարեւ Թիւրքիան գերմանական ձիւթին լալչելով պղծուած է: Երբ ազգ մը, որ ժամանակին իւր վեհանձնութեան համար կը պատւովէր, անպաշտպան ժողովրդեան մը կանոնաւորապէս քարդման դրութեան կը յետադառնայ, բաւական ապացոյց մը կընծայէ թէ Թիւրքը որ աստիճան կատարելութեամբ ուսած է Պէլճիքացի դասը: Բայց թող Սուլթանը ըսաւ Խորքի շինեալքուի այն ապագայի մասին որ պատրաստուած է իրեն եւ իր ազգին համար: Քանի որ իրենք յանձն առին որ Գերմանիոյ համար կատուի թտմեցրու դերը կատարեն, Գերմանիոյ ճակատագրին բաղդակից պիտի ըլլան անշուշտ: Զը նայեելի իւր այն բոլոր à la Berlin մեծաբանութեան թէ Կ-պօլ իս տանող Տամբան անընաճարելի է եւ թէ Պէրլ ինէն մինչեւ իւր մայրաքաղաքը մեծ պողոտայ մը բացուած է, Բաքելոնի Պաղտատար թագաւորին համար արծակուած լճիւր՝ ՄԱՆԷ ՄԱՆԷ ԹԵԿԵՂ ՈՒ ՓԱՐՄԻՆ՝ \* նոյնչափ ստուգութեամբ արտասանուած է իրեն եւ Օսմանցիներուն համար որչափ Պաղտատարի թագաւորութեան ապագային համար: Թիւրքիոյ ապագան կրնար տարբեր ըլլալ եթէ չէճոք մնար: Բայց կեդրոնական Եւրոպիոյ պետութեանց հետ իւր զինակցութիւնը՝ անոնց վերջնական ողբալի կատարածին բաղդակից կընէ զինքը: Գերմանիային եւ Աւստրիային օգնողները պէտք չէ յուսան թէ կրնան փախչիլ այն դատապարտութենէն որ վերջի վերջոյ պիտի հատուցուի աշխարհածաւալ ռժրագործութեան մէջ իրենց վարժապետութիւն ընդունելուն: Եւրոպային մէջ այդպիսի ոեւէ մէկու մը տեղ չըլլնար ըլլալ մասնաւոր Թիւրքերուն, որոնք Գերմանիային օգնեցին այն արիւնալից հոգեւարքին մէջ որով այդ պետութիւնը աշխարհն պարփակեց: »

(Շարունակել է)

#### Կ. ՅԱՆՈՒԲԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԿԻՊՐՈՍԻՆ

Նիկոսիա, 13 նոյ. 1915

Տէր խմբագրանքս,

Հայ կառաւորական շարժման ի նպաստ ձեռն ղնխանջ պրօպագանդը յայժմ գնահատելի և քաջապետական է։ Արտասահմանի հայրութեան մէջ, իբրդ զանգում, ցեղային գիտակցութեան և պարտականութեան առողջ դատողութիւնը գրեթէ կը բացակայի վանի փալլուն յայժմանկէն։ Բուն առթով, պահօրանողական մտմունքն անգամ, առանց վերապահումներու ինքզինքը յեղափոխական հռչակելու չի վարանեցաւ Սակայն, երբ մատայական ջարդերը սկսան նորէն ծայր տալ մեր դժբաղդ հայրենիքին մէջ, հայկական ազատամարտին գէտ վայնասուններն ալ ծայր տալ սկսան։

(\*) Մանէ, Առաւօտ՝ քու թաղաւորութիւնդ համբոյց ու զանկիայ վերջացուց: Թեկէլդ, կէրքով կ'առնեցար ու սգակաւ զանուեցար: Փարէս, քու թաղաւորութիւնը դրամեանեցաւ և Մարոց ու Պարսից արուեցաւ:

Առանց դէնքի և արինի, յոկ «բա-  
րեգործութեամբ» ինքնավարու-  
թեան և անկախութեան բաղձանք-  
նիս ինչպէս կրնայ իրականանալ-  
եթէ այս պատերազմներէն վերջ ա  
Ասորիներուն կամ Գաղղէացիներուն  
պէս «կրօնական ժողովուրդ» ի հան-  
դամանքով պիտի ապրինք, քառորդ  
դարու յեղափոխական պանծալի և  
պաշտելի մաքառումին անարժան սե-  
րունդը չպիտի՞ յորձորժնիք:

ի նշակես լքել ցեղային ընդվզումի  
և ըմբոստացման արդար ցասումը,  
որ կախով պիտի արտայայտուէր, և  
անգամ մը ես կարմիր արիւնով  
պիտի ներկէր իր ծոցէն Սերորնե ր  
և Անդրանիկներ ծնող ժողովուրդին  
պապենական խնկիի օճախները:

կո՛ր, անդադար կո՛ւ քարոզե-  
ցէ՛ք, պր. փորթոյ գալեան, և ապա-  
զայ երիտասարդու՛թիւնը, ինչպէ՛ս  
անցեալինը, միշտ երախտապարտ  
պիտի մնայ ձեզի:

Յաջողութիւնն

*N. D.*

Ռ. Մ. Ի. Մ. Ե. Թ. Ի. Բ. Բ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ  
ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Հոկտ. 16/29ին իզդիրեն վան  
մեկնած է Վանի նոր շրջանապետ  
Ս. Տէրմէնը կողակներէ և կամա-  
ւորներէ հետ միասին, Գաղթական-  
ների մեծ խումբեր կը պատրաստ-  
էին վան մեկնելու համար:

— ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿԱՄԻՏԵ  
ԵՔԻ ՆԱԽԱՃԵՆՈՒԹԵԱՄԻՔ՝ Հոկտ. 25/  
7 նոյեմբերին ԹԻՖԼԻՍԻ մէջ Հայ Ռա-  
խրատակաների Համար Հաղաւտե-  
ղէններին Հանդանակութիւն մը կա-  
տարուած է:

Ինչպէս յայտարարած էինք  
Արմէնիսի նախարդ թեով, Կ.պօլսէն  
25 Հայեր, առհասարակ կ'իներ և  
տղաներ, Ռումանիաի վրարով հա-  
սած են Թիֆլիսի Տիկին Զապէլեան-  
յեանէ և Տիկին Զարգարեանէ դատ,  
անանց հետ կը դանտին ի միջի ալ-  
լոց և Տիկին Վարդգէսը իր փոք-  
րիկով և Տիկին Սարգիսը նոյնպէս  
փոքրիկով, Ռուբէն Զարգարեանի  
չորս մանչ զաւակներն ալ իրենց մօր  
հետ կը դանտին. այդ Զարգարեան  
չորս եղբայրները իրենց ուսման ձեռ-  
քով Զապէս աղայներ լինելով, կը յա-  
սանք թէ Ռոտտհայերը, մասնաւո-  
րապէս ունեւորները, նկատի առնե-  
լով անոնց ապագան, պիտի հետա-  
քըրքրուին անանց կը թուածեան խն-  
ւովը և պիտի ջանան Եւրոպա կամ  
այլուր զրկել զիրենք և արայէն ա-  
ղայացոյ Հայաստանին համար ծաղիկ-  
ներ մշակած լինելու հաճոյքը պիտի  
ունենան:

— Փախուսականներին օգնող Պետ-  
րոզրադի Հայոց կամիտն 46.000  
րուբլի յատկացուցած է 1550 օր-  
բեր կերակրելու և անոնց ապաստա-  
նարանները կախաւորելու համար:

Նոյն կամիտէն 17.000 ըութի ևս  
յատկացուցած է Բագուի մէջ գրտ-  
նուող փախստական որբերին տաք շո-  
րեր գնելու համար:

ՌՌԻՍ ԶՐԱԲԱՆԱԿԸ  
ԹԻՐԲԱՆՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՁ

կովկասեան գորտաճակէն հա-  
ղորդուած հեռադիրներին նայելով,  
կացութեան մէջ մեծ փոփոխութիւն  
մը չկայ: Երբեմն յառաջապահ ուս  
գորքեր կը հանդիպին քիւրտ ե  
թիւրք ջոկաաների որոնց հետ մաս-  
նաւոր ընդհարումներ կունենան:

Էրզրումի մօտ Հասան Դալու քա-  
ղաքի և Քեօբքիքէօյ գիւղի թիւր-  
քախան խանու լծների և զօրախում-  
բերի վրայ ումարեր նեաւած են ուս-  
օղանաւորդներ:

Վանի լճին վրայ գտնուող առաս-  
կան մարտանաւերէ մին աւազակոծիւ  
է Թիւրքիւի գիւրքիւրը Աղլիմար  
գիւղի երկրամասին մէջ:

Երբ 16ին տրուած հեռադիր մը  
կըսէ թէ սաղմահակատի մի քանի  
մասերին մէջ գետնիւ նստած ձիւնը  
մինչև հրէք արշարնի կը հասնի:

ԹԻ ԻՐԲԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օսմանեան և Պաշտօնական լրագիրը  
հրատարակած է նոր օրէնք մը որով կա-  
ռավարութեան թոյլտաւրուած է գերման  
կառավարութեան հետ պայմանագիր մը  
կնքել 6 միլիոն թիւրքական օսկի կան-  
խովձարի համար։ Օսմանեան պետական  
գանձը արտօնուած է 6 միլիոնի գանձա-  
տոմսեր հանելու որոնք առևտուրի մէջ  
բոնի չըջարեւորթիւն պիտի ունենան։ Այդ  
գանձատոմսեր Տէրութեան կողմէն վճա-  
րելի են խաղաղութեան կնքուելէն մէկ  
տարի յետոյ։

— Գարեհնչակէն տրուած հետազոյիւր մը  
կիմացնէ որ Գերմանիոյ Վիլհէլմ կայսրը  
Սոֆիա պիտի երթայ Ֆէյախնան թաղա-  
ւորի ալցելութեան ուրկէ պիտի անցնէ  
Կ.պօլիս: Թիւրքերը մեծ պատարաստու-  
թիւններ կը տեսնեն եղբւ իրբն յաղթու-  
թիւն մը տօնելու համար իր Կ.պօլիս  
մուտքը: Բայց զայնակցի մը մայրաքաղա-  
քը երթալը յաղթութիւն մը չէ, թշնամիք  
մայրաքաղաքը մօտեկն է քաջութիւնը:

— Կրօնական նախկին նախարար ձեռնադրուածն որ Սիրիա կը գտնուի ալմի, կըսուի թէ Ս. Բարձեհըր իրեն հետ միացուցած և ապօրտամրած է թիւրք կառավարութեան զէմէ Թիւրք կառավարութիւնը զօրավար Փէրթէվ փաշան անոր զէմ կը զրկէ:

— Համէն կը հաղորդեն նոյ. 20ին.  
« Հեռոգհեռէ աւելի ծանր լուրեր աշատեղ  
կը հասնին արարական տպատմութեան  
մասին, Սիրիայի և Պաղեստինի մէջ:

Ճէմաւ փաշան արարեւ եւ տիրէր զիս-  
տոր պետերին հետ համաձայնութեամբ կը  
փարէ շարժումը: Գերի բանեց Ա. պոսէն  
զրկուած թիւք եւ զերմանացի շատ մը  
զաղանի գործակալներ. միւսներն ալ փա-  
խան:

Ամբողջ արար ժողովուրդը հռչակիր է ձե՛մալ փաշարն որ, ինչպէս յայտնի է, անձնական կատարի թշնամի մ'է Լնկէր փաշարն: Թիւրք կասալարութեան զէմ ապրամարութիւնը հետզհետէ կը սարած-ւի. կարելի է այժմէն իսկ հաստատակ թէ Թիւրքիաի ձեռքէն ելած է այսուհետեւ Ալիբան որ անանցելի արգելք մը պիտի դառնայ երբ Գերմաններն Եգիպտոսի վը-րայ արաւել ուզեն անկէ:



Անգլիայի նախարարաց Տ. Աս-  
քուիդ, արտաքին գործերի նախա-  
րար սրբ. Լուսարա Կրի, ազգամու-  
թերքի նախարար Տ. Լոյտ Չ'որժ և  
ծովային նախարար Տ. Պալֆուր  
Լոնտոնէն փարիզ եկան և նոյնմբեր  
17ին արտաքին գործերի նախարա-  
րութեան պաշտօնատան մէջ խոր-  
հրդակցական ժողով մ'ունեցան  
Ֆրանսիայի վարչապետ և արտաքին  
գործերի նախարար Տ. Պրիմանի, պա-  
տերազմական նախարար զօրավար  
Կալիէնի, ծովային նախարար Էն.  
Թափովակալ Լաքադի և բանակին  
ընդհանուր հրամանատար զօրավար  
Ժոֆրի հետ:

Այս առաջին խորհրդակցութե-  
նէն յետոյ մի քանի նիստեր ալ ու-  
նեցան ուր կարեւոր որոշումներ տըր-  
ւեցան և ծրագիրներ կազմուեցան  
Սերպիայի օգնութեան և պատերազմի  
վերջնական յաղթանակին համար:  
Նոյ. 18ի երեկոյին փարիզէն վերա-  
դարձան Լոնտոն: Առաջին անգամն  
է որ միջազգային պատերազմական  
յանձնախումբ մը կը կազմուի այս-  
պէս որ ի հարկին իր նիստեր պի-  
տի ունենայ որոնց պիտի մասնակցին  
հաւանորէն նաև Ռուսիայի և իտա-  
լիայի ներկայացուցիչներ:

ԸՆԴՈՒՆԱԿԱՆԵՐ ՄԻՋԵՐԿԱՐԱԿԱՆԻ  
ՄԷՋ

Աստրեգերման մի քանի ընդժո-  
վեայ դորիիանաւեր Միջերկրակա-  
նի մէջ սպրդած լինելով, Գաշնակից-  
ների առևտրական նաւերին ֆուտել  
յանդղեւած են: Ասոր վրայ Ֆրան-  
սական և անգլիական նաւեր զգու-  
շութիւններ ընել սկսած են. դաշնա-  
կիցների մարտանաւեր հետախու-  
զութիւններ ընելով յաջողեցան այդ  
ընդժովեայներէ մի քանին զանել և  
ընկղմել:

Տ. ՏՐՆԻ ԳՕՇԷՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Տ. Տրնի Գօշէն Սալանիկէն մաւ-  
նաւոր կառավարով Աթէնք վերա-  
դարձաւ նոյ. 23ին: Նոյեմբեր 25ի  
երեկոյին արտասովոր նիստ մ'ունե-  
ցաւ քաղաքապետական ժողովը իր-  
ապարանքի մէջ ուր շքեղ ընդունե-  
լութիւն մ'եղաւ Տ. Գօշէնի և հան-  
դիսաւոր կերպով իրեն յանձնուեցաւ  
Աթէնքի պատուաւոր քաղաքացիու-  
թեան վկայականը: Անհուն բազմու-  
թիւն փողոցները լցուած էր որոնք  
Տ. Գօշէնի և Ֆրանսական զեական  
Տ. Կիլմէնի քաղաքապետական ա-  
պարանքը երթեկեւած առանձնեց-  
ցէ Տրնի Գօշէն, կեցցէ՝ Ֆրանսա-  
ապագայներով օդը կը թնդացնէին:  
Տ. Գօշէն նոյ. 28ին մեկնեցաւ Բի-  
րէէն յունական «Հէլէ» յաժանաւով  
և 25ին հասաւ Մէսինա (իտալիա)  
ուրկէ երկաթուղիով կը վերադառ-  
նայ փարիզ:

Տ. Տրնի Գօշէն քաղաքական տե-  
սակէտով դո՛հ եղած է իր առաքե-  
լութեան հետեանքէն:

ՊԱՏԵՐԱԶԻՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պէրլինի մէջ ժողովուրդը որ ուսեստե-  
ղէն թանկութենէ և դրամական տագնա-  
պէ կը տառապի, սկսած է արդէն յազ-  
ւի և խռովութիւններ հանել: Դուստով  
Ֆրանսիայի և յետոյ ալ Ռուսիայի յաղ-  
թելու ծրագիրներն ու անցեալի խտտու-  
մբը սուտ ելան և գերման ժողովուրդը  
կը տեսնէ որ 16 ամիս պատերազմելէ յե-  
տոյ տակաւին վճռական յաղթութիւն  
ձեռք չէ բերուած, այլ ընդհակառակը  
Գերմանիան մաշուած և ուժասպառ դար-  
ձած է պատերազմի երկարաձգումէն, թէ՛  
չափ մարդ կորսնցունելով և թէ՛ իր դրա-  
մական և նիւթական ոյժեր սպառելով:  
Իսկ Գաշնակիցներն ընդհակառակ օգու-  
ւած են ժամանակի երկարաձգումէն և  
հետզհետէ աւելի ուժովցած՝ թէ՛ իրենց  
զօրքերի թիւն ու ռազմավարքը աւելցը-  
նելով և թէ՛ երկար առանձն ղեկավարու հա-  
մար դրամական նոր ոյժեր զոյացնելով:

Յայտնի է որ Ռուսիա նոր զօրաբանակ-  
ներ կը կազմէ որոնց չափի պակսին ռազ-  
մավարքը Ֆրանսիայի մէջ եղած ռազմա-  
մըթերքի պատրաստութիւնն ալ շատ աւե-  
լի սոսկալի կը դառնայ քիչ առեւելէ քան  
թէ այժմեանը: Եւ Լորա Քիշէր կիմա-  
ցունէր վերջերս թէ բրիտանական բանակը,  
որը « ինքն փոքրիկ զօրաբանակ մը » ան-  
ւանած էր Վիլհէլմ կայսրը պատերազ-  
մին սկիզբը, առաջիկայ մարտ ամսին մէջ  
4 միլիոն մարդ պիտի ունենայ մարդուած  
և լաւ հանդերձաւորուած և ատկէ գաւ՝  
Սեզիլիան կարող պիտի լինի 6 միլիոն  
Ռուս զօրքերի գէնք և պարէն տալ:

Արդարեւ Գերմանացիները յաջողած  
այժմ ճեղք մը բանալ իրենց համար Պալ-  
քաններին մէջ. բայց Կ. պօլիս տանող եր-  
կաթուղիները բանեցնելու վիճակի մէջ չեն  
զեռու իրենց բանակէն շատ մը մարդեր  
պակսեցան Մարաշի վրայ և չեն կարող  
այդ պակսանքի լեցունել առանց ակարա-  
ցնելու միւս ռազմածակատները: Սերպե-  
րը դէպի Ալպանիայի և Մոնղոլիէն լիւս-  
ները նահանջելով մէկտեղ՝ կը շարունա-  
կեն զեռ հիւսնալի զօրաւոր զիմազրութիւն  
մը: Ֆրանսական և անգլիական զօրքերի  
թիւը հետզհետէ կը ստուարանայ Սալանի-  
կի մէջ, Տարաւնէն ալ պաշարուած միա-  
ցած է: Արեւելքի կողմը սպառաշն յղի է  
նոր անակնկալներով. իսկ աստրեգերմա-  
նական միւս 3 ռազմածակատներին վրայ  
ալ Գերմանների յառաջխաղացման վերջա-  
կեւը դրուած է արդէն և նահանջի նոր  
գրուած մը սկսած են: Գաւցէ բողոքներ զեռ-  
նուին թէ ներկայի Գերմանացիներին կը  
պատկանի, բայց սպառաշն ապաւորաբար  
Գաշնակիցներին է, ամէն ինչ կ'օգտացու-  
ցանք թէ տանց կը պատկանի վերջնական  
յաղթութիւնը:

Այժմ Ֆրանսացիները, ինչպէս և Անգ-  
լիացիները, պէտք ունին Յունաստանի  
կողմէն ապահով լինելու և հետզհետէ իրենց  
զօրքեր աւելցնելու որովհետեւ հիմա ի-  
րենցմէ քառասպատիկ աւելի պուլկար զօ-  
քերի հետ է որ կ'աւելնէր կուսնեան և թէ-  
պէտ, չնայելով այդ կացութեան, ընդհան-  
րապէս յաղթող կը հանդիտանան, բայց  
երբ Պալկար զօրքերին հետ մէկտեղ չու-  
տով կ'որենան միանալ և աստրեգական,  
գերմանական ու թիւրքական զօրքերը,  
որոնք այդ նպատակի կը ձգտին, կացու-  
թիւնը կը փոխուի, աստի այժմէն պէտք է  
չուտով աւելցունել Գաշնակից զօրքերի  
թիւը և ապահովել անոնց մարտական գոր-  
ծունէութեան ապաստութիւնը Յունաստանի  
կողմէն: Այդ նպատակով Անգլիացիներն  
ու Ֆրանսացիները հետզհետէ անընդհատ  
զօրք կ'ընկնցունեն Սալանիկ, իտալիան ալ

սկսած է միջամտել Պալքանեան կուսին իր  
այժմեան Գաշնակիցների հետ մէկտեղ և  
Ռուսիան ալ պատրաստուած է և չուշանար  
ահադին զօրաբանակ մը զրկել Պալքանները:

Աթէնքէն նոյ. 24ին հաղորդուած պաշ-  
տօնական զեկոյցի մը նայելով, յոյն կա-  
ռավարութեան տուած վստահութիւններին  
վրայ՝ անգլիական կառավարութիւնը թոյ-  
լատերի է Մարաշէն մեկնելը յունական  
նաւերին որոնք ցորեն և ուրիշ վաճառք-  
ներ բեռնուած էին. թոյլատրած է նոյն-  
պէս թղթատարութեան Մարաշի ճանա-  
պարհով զրկուելուն:

Գաշնակից տէրութիւնների Աթէնքի  
զեկույցները նոր ծանուցադիր մ'ալ տուին  
յոյն կառավարութեան, բարեկամարար  
խնդրելով որ հաստատապէս և որոշապէս  
բացատրութիւններ տրուին Յունաստանի  
մէջ իրենց գործելու ազատութեան վրայ,  
որի սկզբունքը թէ՛ ընդունուած է յոյն  
կառավարութեան տուած պատասխանա-  
դրին մէջ, բայց մանրամասնութիւնները  
չեն ճշգրտած: Գաշնակիցները չեն պահան-  
ջեր որ Յունաստան իրենց հետ մէկտեղ  
կուսի ելնէ կեդրոնական կայսրութիւննե-  
րին դէմ, բայց կը պահանջեն որ իրենք  
Յունաստանի մի քանի որոշ կէտերին մէջ  
պատերազմական գործողութիւնների հա-  
մար կատարեալ ազատութիւն բանենան,  
ինչպէս երկաթուղիներն իրենք բանեցնեն  
իրենց ուղած կերպով, խրամաւոր չինեն  
ի հարկին, պատերազմական վարչութեամբ  
լրտեսներին վրայ հակելու և ձերբակալելու,  
թշնամի ընդծովեայների պարէնաւորումը  
և պատերազմական մաքախուսութիւնները  
արգիլելու իրաւունքներ ունենան և այլն:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Գերմանական և իր արքանեակներն ե-  
ղող աստրեգական և թիւրքական զեկույց-  
ներն որոնք թէ՛ հրանի մէջ զրգուութիւն  
յառաջ բերել կաշխատէին, երբ տեսան թէ  
սուս զօրքեր կուգան այնտեղ անդորրու-  
թիւնը պահպանել, փութացին քաշուիլ  
երթալ թէ՛ հրանէն դէպի Պարսկաստանի  
հարաւակողմը: Այժմ թէ՛ հրանէն նոյ. 23ին  
տրուած հեռագիր մը կիմացնէ որ  
թէ՛ հրանէն դէպի հարաւային Պարսկաս-  
տան և Հնդկաստան բանող հեռագրական  
գիծը Գաւի ուղղութեան մէջ կարեր են  
Գերմանները. բայց հետեւալ օր վերա-  
հաստատուեր է հեռագրական հաղորդակ-  
ցութիւնը Գաւի հետ: Պաշտիւն տրուած  
հեռագիր մը կիմացնէ որ Երեւանի անգ-  
լիական հիւպատոսը ձերբակալուած է:

Գերման հիւպատոսը մի քանի հարիւր  
զօրք և զինեալ ստրիկաններ վարձեր է  
որոնք գիշերային յարձակել են Համասան  
քաղաքին վրայ ուր գտնուող պարսիկ կօ-  
ղակները թէ՛ և չեն կրցած իրենցմէ շատ  
բազմաթիւ թշնամիին դէմ պահպանել  
իրենց դիրքերը, բայց բաւական մեծ կօ-  
րուսներ պատնասեր են թշնամիին որ  
չէ կրցեր Համասան քաղաքէն ներս մտ-  
նել: Ռուս և անգլիացի զաղութները չեն  
ֆիստուած:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ֆրանսական բանակի կամաւոր  
զինուոր Տ. Վաշան Դամիանոսեանէն  
կը խնդրուի իր հասցէն իմացնել  
խմբագրութեան, իրեն վերաբերեալ  
նամակի մը համար:

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ

ARMENIA  
ԻՏԱԼԵՐԷՆ ԱՄՍՍԹԵՐՔ  
Ստացանք Դորինոի իտալերէն

Armenia առաջին թիւի Բ. թիւը հե-  
տեւալ բովանդակութեամբ:

Il grido di dolore dell' Armenia, di  
Corrado Corradino. — La questione del  
numero. — La tragedia armena: Ar-  
menia turca, Armenia persa invasa dai  
turchi, Armenia russa. — Una lettera  
dell'on. Monti-Guarnieri. — L'Ospedale  
poesia di Arsciagh Ciobanian. — La  
sanzione tedesca di Doctor. — La sca-  
denza di Berthe-Georges Gaulis. — Il  
Quadrifoglio novella di Avediss Aharo-  
nian. — Un desiderio di Hamid insod-  
disfatto di Jules Bois. — Attraverso la  
stampa: Una Polonia asiatica di Vico  
Mantegazza; Un episodio della tragedia  
armenia di Aldo Cassuto; Scherno atro-  
ce di Carlo Monticelli. — Notizie sparse.  
Illustrazioni: Arsciagh Ciobanian. —  
Il leone del Daron e i suoi leoncini. —  
Avediss Aharonian.

Այս երկրի բաժնորդագրութեան համար  
շատ աժան գին մը նշանակուած է տա-  
րածման նպատակով. իտալիայի մէջ տա-  
րեկան բաժնորդագրին է 2 ֆր. եւ 50  
սանդիւմ, իտալիայէն դուրս 3 ֆրանկ եւ  
50 սանդիւմ: Հասցէն է « Armenia »

N° 73 Corso Regina Margherita  
Torino (Italia):

Իտալերէն Armeniaի հրատարակութեան  
ծեւարկուած լինելով հայապատու գա-  
ղափայների ծաւալման նպատակով իտա-  
լիայի մէջ, որ Հայերին նպատակաւոր Բա-  
ռեակ Համաձայնութեան երկիրներէ մին  
է եւ Արեւելեան խնդրի կարգադրութեան  
մէջ մեծ դեր ունի կատարելիք, յուսով  
ենք որ բանիմաց եւ հայրենասէր Հայեր  
կը փութան իրենց բաժնորդագրութեամբ  
քաջալերել սոյն հրատարակութիւնը: Իտա-  
լերէն չգիտող Հայերն ալ բաժնորդա-  
գրուելով կրնան նուիրել երկրորդ խնդրի  
իտալացի բարեկամներին եւ ծանօթներին:  
Սոյն ամսաների գործակալութիւնը  
յանմն առած է այստեղ Մարսէլի Հայերի-  
տասարդաց Միութիւնը. ուստի բաժնոր-  
դագրուիլ ուղղուելը կրնան դիմել նաեւ  
« Արմէնիա » ի խմբագրութեան գրասե-  
նեակը, « Երիտասարդաց Միութեան »  
փարչութեան անդամներէն Տիար Եղիշ  
Թորոսեանին:

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐԲԵՐ

Հայ մամուլը 15 տարուան մէջ (1894-  
1908) Աշխատանքից Հ. Մ. Պատրիարք  
Հայ Թերթերէ շատերի խմբագիրներին և  
յօդուածագիրներին պատկերները դրուած  
են սոյն գրքի մէջ: 1,25 (1,50):

Հ. Ա. Գնտարքեան. — ԲԱՌՎԻՐԲ  
ԳՕՂՂ. — ՀԱՅ. ՎԵՆԵՐԻՍ Ս. ՂԱԳԱՐ.  
1914. Գին 1 ֆր. 10 (1,20):

(Գրգանի փոքրագիր բառարան մ'է 710  
երեսներէ բաղկացած, աժանագին և ֆրան-  
սերէն գրէթէ բոլոր գործածական բառե-  
րը պարունակող, վերջը դրուած է նաեւ  
անկանոն բայերի խոնարհումը):

Հ. Ա. Գնտարքեան. — ԳՐԱՊԱՆԻ-  
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ-ԳՕՂՂ. 1914:

Մանր տառերով ու մաքուր տպագրու-  
թեամբ 360 երեսներէ բաղկացած բառ-  
գրքով մ'է որ 5,000ի շուրջ բառ կը պա-  
րունակէ և վերջն ալ ընտանեկան կարգ մը  
խօսակցութիւններ դրուած են, Ֆրանսա-  
կան բացատրութեան օճերին ծանօթացու-  
նելու համար) 1 ֆր. 05 (1,10):

ՏԵՐԵՆ — ՌԵԴԱԿԻՐ  
Մ ՓՈՐՔՈՒԹԱՆԵԱՆ  
ՄԱՐՍԵՂԷ  
Հայերէն Տպարանի Բ. Փոքրագրայեան  
Le Gérant: François CARRIERE.  
Marseille. — Imprimerie du Midi